

Az ENSZ-közgyűlésen

Puja Frigyes beszéde

New York (MTI)

Továbbra is a külügyminiszteri felszólalások állnak az ENSZ-közgyűlés New Yorkban folyó ülésének közepén, ugyanakkor az ülészakal párhuzamosan folytatódna a külügyminiszterek kétoldali találkozó is. Tegnap szólalt fel Puja Frigyes, hazánk külügyminisztere.

Puja Frigyes külügyminiszter az ENSZ-közgyűlés általános vitájában tegnap, csütörtökön elhangzott beszédében a többi között a következőket mondta:

A Magyar Népköztársaság kormánya, az egész magyar nép azon munkálkodik, hogy felépítse a fejlett szocialista társadalmat. E nagy cél megvalósításának, békés alkotó munkánknek a legfontosabb nemzetközi feltétele a béke és a biztonság, a népek és a nemzetek együttműködése. Érthető, ha országunk — a maga helyén, a maga szerény eszközeivel — mindent megtesz azért, hogy hozzájáruljon a békés nemzetközi körülmények kialakításához.

Magyarország változatlanul megkülönböztetett figyelmet szentel az európai béke és biztonság megszilárdításának és az együttműködés elmélyítésének. A fejlődés irányát egészében véve kedvező. Meggyőződésünk ugyanakkor, hogy a helsinki záróokmány még következetesebb végrehajtása nagyban hozzájárulna az európai és az egész nemzetközi helyzet további javulásához.

Kormányom nagy várakozással tekint az 1980. évi madridi találkozó elé. Értelmezzük a tanácskozás előkészítésére tett erőfeszítéseket. Nézetünk az, hogy a találkozó akkor segíti elő az európai enyhülést és a biztonságot, valamint az európai együttműködés fejlesztését, ha alkotó, konstruktív légkörben zajlik le, ha azon a záróokmány minden elvén egyenlő súllyal alkalmazzák és kerülnek a természetellen vitákat.

Lényegesnek tartjuk, hogy erősítsük a bizalmat a helsinki értekezlet résztvevői között és előrelépjünk a katonai enyhülés terén. Ebben a szellemben és ezzel a céllal dolgozta ki a Varsói Szerződés külügyminiszteri bizottsága az év májusi budapesti ülésén javaslatát arról, hogy a bizalom erősítésére irányuló gyakorlati intézkedések megbeszélésére még 1979-ben üljön össze az érdekelt államok politikai szintű konferenciája. A Varsói Szerződés külügyminiszteri bizottsága megbízásából a helsinki értekezlet résztvevőjéhez Magyarország juttatta el ezt a nagy fontosságú javaslatot. Elutasító állásfoglalást eddig nem tapasztaltunk, néhány állam támogatónak nyilatkozott. Várjuk a többi érintett ország kedvező reagálását, javaslatát is.

A nemzetközi béke és biztonság megőrzése, az egész emberiség jövője szempontjából alapvető fontosságot tulajdonítunk a leszerelésnek. Ez a magyarzata annak, hogy aktívan kivesszük részünket a különböző fórumokon folyó leszerelési tárgyalásokból és a bilaterális találkozókra is igyekszünk elősegíteni azok eredményességét.

Kormányom melegen üdvözölte a második SALT-megállapodás aláírását. A szerződés aláírásának és mielőbbi hatályba lépésének a jelentősége — a nemzetközi légkörre gyakorolt pozitív hatásán túl — elsősorban abban áll, hogy megteremt az alapot az újabb előrehaladásra, a stratégiai fegyverzet további korlátozására, majd csökkentésére.

Meggyőződésünk, hogy a genfi leszerelési bizottságban is előbbre lehetne jutni több kérdésben, mindenképp a nukleáris leszerelés problémáiban. Megfelelő alapul szolgálhat ehhez a szocialista országok javaslatai.

Határozott álláspontunk, hogy gátat kell emelni az új tömegpusztító fegyverek kifejlesztésének.

A magyar küldöttség reméli, hogy a második SALT-megállapodás a bécsi haderő-csökkenési tárgyalásokra is kedvező hatást gyakorol. Itt még nem sikerült érvényre juttatni azokat az alapvető elveket, amelyek lehetővé tették a SALT-megállapodás létrejöttét. A szocialista országok még nem kaptak érdemi választ sem az 1978 júniusában benyújtott átfogó javaslatokra, sem az ez év júniusában tett részjavaslatokra, pedig az tartalmazza a NATO-tagállamok 1978. decemberi részjavaslatának számosságát is. A NATO-tagállamok arra sem hajlandók, hogy a tárgyalások időtartama az érintett haderők létszámát befagyasszák. Mindez azt bizonyítja, hogy a NATO-tagországok nem tartják szem előtt az egyenlő biztonságot, és egyoldalú előnyöket akarnak kicsikarni.

Nyugalansággal tölt el bennünket, hogy a délkelet-ázsiai térségben ismét feszültté vált a helyzet. Ennek alapvető oka a kínai vezetés hegemónizmus, expanzionista politikája, amely a Vietnami Szocialista Köztársaság elleni fegyveres agressziótól sem riadt vissza. Szerepet játszott a veszélyes helyzet kialakulásában az a magatartás is, amelyet a fejlett tőkés országok egyes politikai tanúsít-

tottak, és amelyet nehéz nem az agresszor bátorításaként felfogni. A kínai vezetés szüntelen politikai nyomása és beavatkozása a Vietnami Szocialista Köztársaság, Laosz és Kambodzsa belső ügyeibe, nemcsak Indokina békéjét fenyegeti, hanem általában a nemzetközi békét és biztonságot is.

A kambodzsai nép egyetlen és törvényes képviselőjének, a tényleges hatalmat gyakorló Kambodzsai Népi Forradalmi Tanácsnak általános nemzetközi elismerése jelentős mértékben hozzájárulna a sokat szenvedett kambodzsai nép felemelkedéséhez, a térség országainak békés, jószomszédi kapcsolataihoz és együttműködésük előmozdításához. Kormányom határozott álláspontja, hogy az ENSZ-ben és valamennyi nemzetközi szervezetben a Kambodzsai Népi Forradalmi Tanács képviselőinek el kell foglalniuk az őket megillető, jogos helyüket.

Az el nem kötelezett mozgalomnak a közelmúltban Havannában lezajlott csúcserkezte hűen tükrözte azt a fontos szerepet, amelyet a mozgalom a nemzetközi politika alakításában játszik. Az állam- és kormányfők e találkozója — hagyományait folytatva — ezúttal is szót emelt az imperializmus, a gyarmatosítás, a neokolonializmus, a fajüldözés ellen, és a leszerelés mellett. A magyar kormány támogatja az el nem kötelezett mozgalom igazságos törekvéseit, és egyetért a havannai deklaráció mondanivalójának lényegével.

Haderő-csökkentési tárgyalások

Bécs (MTI)

Tegnap, csütörtökön megtartották Bécsben a közép-európai fegyveres erők és fegyverzet kölcsönös csökkentéséről folyó tárgyalássorozat 213. plenáris ülését. A csütörtöki tanácskozáson előbb Ernst F. Jung nagykövet, a Német Szövetségi Köztársaság, majd pedig Andre Wieland nagykövet, az NDK küldöttségének vezetője szólalt fel.

Jung nagykövet állítása szerint a szocialista országok nem mutatnak megfelelő késztséget a létszámadatakban meglevő nézetkülönbségek tisztázására, holott alapvetően azok gátolják a bécsi tárgyalások előmenetelét. Az ismert NATO-álláspont

mellett a nyugatnémet delegátus szót a szocialista országoknak a térségben meglevő állítólagos fölényéről is.

Az NDK küldöttségének vezetője ezzel szemben rámutatott, hogy a szocialista országok céltudatosan és állhatatosan törekednek a Közép-Európában főlhalmozódott fegyveres erők és fegyverzet hatékony csökkentésére.

Az NDK delegátusa felszólalásának befejező részében az úgynevezett bizalom-építő intézkedések problematikájáról szólt. Aláhúzta, hogy a Varsói Szerződéshez tartozó országok 1978. novemberi, moszkvai nyilatkozatukban, valamint ugyan-ezen országok külügyminisz-

terei ez év májusi, budapesti tanácskozásukon átfogó javaslatokat dolgoztak ki a helsinki záróokmányt aláíró országok kormányai számára.

A bécsi tárgyalások résztvevői számára alig képzelhető el egyszerűbb és hatékonyabb intézkedés annál, hogy elfogadják a szocialista országok javaslatát, és nem növelik haderők létszámát, illetve fegyverzetük mértékét a csökkentés tervezett térségében.

A NATO-tagországok körében azonban ez a becsületi javaslat sem talált pozitív fogadtatásra.

A következő plenáris ülést a jövő héten, csütörtökön tartják a bécsi Hofburgban.

Amerikai katonai tervek

Washington (MTI)

Az amerikai kormány egyes körökben szeretnének katonai együttműködést kialakítani Kínával a Szovjetunióval szemben. Ez tűnik ki a hadügyminisztérium titkos tanulmányából, amelyet csütörtökön hozott nyilvánosságra a The New York Times. A lap szerint az áprilisban, a távlati katonai tervezés céljára készített tanulmány azt ajánlja: bocsássonak Peking rendelkezésére korszerű technológiát, hírszerzési értesítéseket, tartisanak közös hadgyakorlatokat és gyártasson Kína amerikai fegyvereket.

Tűzpárbaj

Managua (TASZSZ)

Heves tűzpárbaj zajlott le a sandinista védelmi bizottságok fegyveresei és ellenforradalmár elemek között a nicaraguai főváros központjában szerda hajnalban — jelentették hivatalos források Managuából. Húsz ellenforradalmi fegyveres megadta magát.

ÚJ MAGYAR NAGYKÖVET SZÍRIÁBAN

Trautmann Rezső, az Elnöki Tanács helyettes elnöke, Lázár György, a Minisztertanács elnöke, és Apró Antal, az országgyűlés elnöke fogadta Zsigmond Zoltánt, hazánkban a Szíriai Arab Köztársaságba akkreditált rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét, aki a közeljövőben utazik állomáshelyére.

AMERIKAI BANK NYILT BUDAPESTEN

Csütörtökön a Duna Intercontinental szállóban megnyitott a Minneapolis National City Bank képviselői irodája. A megnyitót megelőző sajtótájékoztatóon C. Bernard Jacobs, a bank elnöke elmondta, hogy a képviselői iroda a magyar és az amerikai vállalatok gazdasági kapcsolatainak kiépítését igyekszik elősegíteni. A képviselői iroda a magyar bankok vezető gazdasági szervekétől tájékozódik a magyar vállalatok kínálatáról vásárlási, esetleg kooperációs ajánlatokról, s igyekszik amerikai partnert keresni számukra. E kapcsolatok kiépítéséhez jó lehetőséget teremtett

a magyar-amerikai kereskedelmi megállapodás. Ilyen kapcsolatok létrehozása arról inkább lehetséges, mert nemzetközi bankkörökben kedvezően ítélik meg Magyarország hitelképességét.

TRAN VAN TRA HAZÁNKBAN

Tran Van Tra vezérezennek, a Vietnami Szocialista Köztársaság nemzetvédelmi minisztere első helyettesével katonai küldöttség érkezett, hivatalos barát látogatásra csütörtökön hazánkba.

FAJFÜN PUSZTÍTOTT VIETNAMBAN

A közép-vietnami Binh Tri Thien tartományban nagy erővel dolgoznak a Nancy tájfün okozta súlyos károk felszámolásán. A szélvihar hatalmas árvizet okozott, vietnami vélemény szerint a legpusztítóbbat az elmúlt harminc évben. Az árvíz a tartomány fővárosát Dong Hoi-t is sújtotta. Elpusztított több mint 23 ezer hektár rizstermet, s megsemmisítette a tartomány téli rizsaratásra beültetett földjeinek 30 százalékát. Házak, egészségügyi intézmények, iskolák ezrei dőltek romba.

Szervizállomás — magyar segítséggel

Berlin (MTI)

A magyar-NDK járműipari együttműködés keretében Berlinben csütörtökön felavatták a Német Demokratikus Köztársaság legnagyobb személygépkocsi-szervizállomását. Az NDK fővá-

ros új kerületében, Marzahnban létesített állomás magyar tervek alapján készült, műszaki berendezései a magyar ipar termékei, magyar szakemberek működtek közre az építésben s állították üzembe a létesítményt.

Péter László

A szegedi vár

1. Római őrállomás

A bennszülött szegedi és az itt megforduló vendéget egyaránt izgatja a Tisza-parti vármaradvány, a hagyományos nevén kioszk. (Móra Ferenc írja Szeged kövei című tárcájában 1930-ban: „Törökül kijöszk volna, a rekonstrukciós urak franciás germanizmussal ebből csinálták a kioszk-ot. Tömörkény István azonban esti záras után a kurtul-palotából mindig a kioszk-ba ment. Mert így ejti a szót az a szegedi nemzet, amely Vanella térnek mondja a Valéria teret...”) Megmozgatja a fantáziát az ódon épület, s Róza Sándor legendái, meg a Tisza alatt átvetett titkos alagútról rebesgetett szövegbeszéd igazolást várnak a hozzáértőktől: mi igaz mindebből?

Történelmi emlékhelyeink legnépszerűbbike sokat foglalkoztatta a kutatókat is. A város történet-író Reizner Jánoson kívül külön is írt róla Cs. Sebestyén Károly (1926), majd utóbb Molnár József (1959) és Lakatos Pál (1965). Kutatásaik eredménye nem eléggé ment még át a köztudatba, a szegediek is alig tudnak róla. Erdemes hát a nyomukban kikerekíteni a képet a szegedi várról.

Korábban föltevés volt, ma már bizonyosság: ezen a helyen az időszámításunk kezdete utáni 2. évszázadtól a népvándorlás koráig római őrállomás (burgus, castrum) volt. Mégpedig közelebből a Vár és a Deák Ferenc utca sarkánál táján. Kovács István építőmester följegyzései szerint ugyanis innen kerültek elő azok a piskóta alakú és nyolcszögletű padozattágláskák, amelyek Szeged római kori múltjának fontos emlékei. Kovács István mentette meg ezeket is, akár a középkori Szeged köveit, amikor a Víz után lebontották a Várat (1880—1882). De már előbb, 1877

májusában, júniusában, amikor a Várnak egyik falát elbontotta, egyebek között talált egy férfi-fejet ábrázoló márvány szobortöröredéket, egy dombormű részletét, amely Szentlélek Tihamérnak, a római kor magyarországi emlékeit legjobban ismerő kutatónak megállapítása szerint a 2. századból való, s fürtös, katonai haját viselő fiatal római ábrázol. Előkerült a bontáskor a vár falából egy fölírtos kő is. Csak ennyi olvasható a töredéken:

HICUL
RUM
MERCATO
VI

A kutatók analógiák segítségével ezt így egészítették ki: CONDUCTORIS PUBLICI PORTORII ET PRAEFECTI VEHICULORUM MERCATOR VILICUS. Az így is csonka szövegben a Praefectus vehiculorum a futárposta parancsnokát, a conductor publici portorii a közműm bérletét, a mercator vilicus pedig gazdálkodó kereskedőt jelent. Így a fölfevések szerint ezzel a kővel a kereskedők a futárposta parancsnokát tisztelték meg. A kő föllállításának ideje Antonius Pius uralkodására (131—161) esik. Ebben az időben Lugióból (Dunaszekcsőről) kiindulva közeledett a császári futárposta Szegeden át a Maros mentén Pannonia és Dácia között.

Római téglák is kerültek elő a várból, IMP-bélyegnyomattal, ami az imperator (császár) rövidítése, és azt jelenti, hogy a császár tégláiban készülték. Valószínű, hogy a közelebről meg nem nevezett császár ugyancsak Antonius Pius. Több más római kori lelet is erősíti a szegedi erősség létének bizonyítékait. Dugonics András jegyezte föl, hogy 1794-ben a profuntház mellett (a Széchenyi tér és a Takaréktár utca sarka táján) egy régi kőfal alapjában egy csomóban nagy mennyiségű római ezüstpénzt találtak. Marcus Aurelius (uralkodott 161 és 180 közt) pénzei voltak. Alsóvárson házépítéskor 1924-ben kis méretű, Diánát vagy Atalantét ábrázoló alabástrom dombormű került elő. Szeged környékén is számos szórvány éremlelet került elő az idők

folyamán. Ezek a római kereskedelmi útvonalak irányát jelzik: egyik részük a Domaszék, Mórahalom, Zákányszék, Ruzsa, Pusztamérges irányba mutatnak; másik részük pedig Óhalom, Szatymaz, Balástya, Kistelek, Csengele felé. De találtak római pénzeket Szilléren, Sövényháza, Dócon, Tömörkényen is. Különösen Óhalom és Dóce bizonyított gazdag római kori lelőhelynek.

Mindezek alapján a kutatók egyetértenek abban, hogy az erdélyi só szállítása végett és általában a Dáciával való kereskedelmi összeköttetéshez a Tisza és Maros találkozásának e fontos pontján őrállomás és szállóhely (mansio) állott itt. A Pannóniát és Dáciát összekötő út Erdélyből a Maros bal partján vezetett. Régészeti lelet kimutatható utolsó nyoma Csanádnál van, de a nagy német régész, a Nobel-díjas Theodor Mommsen a térrégen Szegedig vezeti. „Területünkön tehát — írja Lakatos Pál — egy alighanem szerződéses alapon létesített római épület-objektum állott, mely a császári futárposta állomáshelye is volt.” A postátnak azért nem maradt Szegedtől fölfelé nyoma, mert a homokon nem volt szükség kiépített útra, amilyeneket a Dunántúlon ismerünk, hanem csupán kiépítetlen, ún. karavánút volt.

Alföldi András szerint a szegedi római erődfülmény Antonius Pius alatt épült, amikor a birodalom a quádok megrendszabályozásával együtt a jazigokkal szemben is megerősítette helyzetét. Akkor tehát, amikor az újonnan megszervezett Dácia provinciával megindult a forgalom a szarmaták földjén át. Pannonia és Dácia között ugyanis, sajtáságos módon, közbeékelődött a Duna—Tisza köze, amelyet a rómaiak mocsaras és homokos volta miatt nem szálltak meg, hanem a nomád lovas pásztornépek, a szarmata-jazigok, hunok, avarak kezén hagytak.

Ptolemaios leírásából (i. u. 151 körül) ismerjük Szeged legrégebbi nevét, amely Szádeczky-Kardos Samu kutatásai szerint a Tisza legrégebbi elnevezését is őrzi: Partiszkon.

Partiszkon erődje itt állott a Vár utca sarkán, amíg a népvándorlás vihara el nem söpörte.

(Folytatjuk.)